

A korai titoizmus propagandája

A propaganda és a délszláv társadalmak

Kelet-Európában minden mai állam valamilyen formában arra kényszerült, hogy létét igazolja, ezért propagandája jellegzetesen kapcsolódik a történelemhez, gyakran saját céljaira felhasználva, ideológiát gyártva.

A délszláv állam érdeke azt diktálta, hogy arról fejtessen ki propagandát, hogy az állam létrejötte az etnikai viszonyok miatt szükségszerű, ami egyben azt is jelentette, hogy a különböző délszláv népek azonos eredetűek. Mindkét állítás a nagyhatalmak által akkor vallott elvek (wilsoni pontok) szellemében született, és mivel ezek az állam létrejötténél megkerülhetetlenek voltak, ezért a rájuk való emlékezést fenn kellett tartani mindvégig és mindenáron.

A titoizmus nem tekinthetett el ezektől az elvektől, amelyeket még azzal is megtoldott, hogy a szocializmus szükségszerű következménye az eseményeknek, valamint, hogy az első Jugoszlávia elitje áruló, más népek mozgalmi retrográdak, negatívak. Ezek mögött a Szovjetunió felerősödő hatása és ideológiai elvárásai álltak, amelyeknek meg kellett felelni.

Természetesen mindennek volt némi alapja, azonban mind a délszláv állam létrejötte, mind megújulása más tényezőktől is függött, amelyek közül a legfontosabb a nagyhatalmak pillanatnyi érdekei, mások pillanatnyi gyengeségei és vágyai. Ezek azonban nem jelenhettek meg a köztudatban, és – úgy vélem – ezért egy téves kép alakult ki a társadalomban, ami azt is megakadályozta, hogy tárgyilagosan viszonyulhassanak önmagukhoz mint közösségekhez, és végső soron a saját helyzetüket sem tudták jól értelmezni.

A Milošević-rendszer mellett elsikkad, sőt talán kedvező színben tűnhet fel a Tito-korszak. A titoizmust kritizálók közül pedig sokan a királyi Jugoszlávia erényeit dicsérik. Ráadásul ezek a rendszerek és ideológiáik részben tagadják egymást, és ezért esetleg azt az illúziót kelthetik bennünk, hogy vagy-vagy alapon mondhatunk ítéletet fő-

löttük. Még azt is elfogadhatjuk, hogy egymáshoz viszonyítva alternatívát kínálnak, azonban azt le kívánjuk szögezni, hogy egyik jugoszlávai rendszert sem tartjuk pozitívnak. A titoizmus propagandája kritikus vizsgálatra szorul.

A korai titoizmus mint vizsgálódásunk kiindulási alapja

A királyi Jugoszlávia koncepciója elbukott. Vita tárgya lehet, hogy mikor. A királygyilkosságot, a külpolitikai helyzet megváltozását a harmincas évektől akár többnek is értelmezhetnénk, mint előjelnek. Azonban az ország feldarabolását sem tekinthetjük a királyi Jugoszlávia végének, hiszen Draža Mihailović a király nevében szervezkedett, a bukása pedig a szövetséges segélyek megszűnésével kezdődött el, s 1946-ban a halálos ítéletével teljesedett ki, miközben fontos folyamat volt Šubašić és a Tito–Šubašić-egyezmény kijátszása. Titóék egy teljesen új államot hoztak létre. Olyan ez, mint amikor egy rák költözik a tengeri csiga házába. A titoizmus a királyi Jugoszlávia egyfajta tagadása volt, de megtagadták azt az országot a horvátok is, és mindazok, akik más államjogi keretekben képelték el jövőjüket. A királyi Jugoszláviát nem lehetett visszaállítani, mert sem a Szovjetunió, sem a győztes partizán mozgalom, sem az abban elnyomott népek nem akarták. Ezért kellett a korai titoizmusnak egyszerre két feladatot véghez vinnie. Egyrészt a királyi Jugoszlávia örökébe lépett, másrészt pedig arról beszélt, hogy gyökereken új lapot nyit a történelemben.

Ha a későbbi Jugoszlávia légkörét akarjuk megérteni, a titoizmust kell alapul vennünk, mégpedig több okból. Egyrészt generációk szocializálódtak ebben az államalakulatban, másrészt pedig a Milošević-rendszer részben ennek a tagadása volt, részben pedig a továbbéltetése.

Fontos megjegyeznünk, hogy a titoizmust nem tekinthetjük egynemű korszaknak. Szerintem jellegzetes periódusokra tagolódik. A korai titoizmus a harcok végétől az

első alkotmány meghozataláig tart. Ebben a periódusban rendkívül intenzíven folyik az ország bolsevizálása, aminek a jugoszláv kommunisták a haszonélvezői. Azonban voltak sajátos jellegzetességei, és a vezetőknek is voltak elképzeléseik, és talán ebből keletkezett az a feszültség, amely később a sztálinizmussal történő szakítáig vezetett, ami ennek ellenére nem jelenti azt, hogy az ország nem sztálinista elveken működött. Így a második periódust sztálinista titoizmusnak nevezhetjük, amely nagyjából 1950-ig tartott, amit az útkeresés periódusa követett. Nagyjából 1955-re kristályosodott ki, mi is lesz az az út. A belpolitikában a föderalizmus, a szocializmus kiegészült az önigazgatással, a külpolitikában pedig a szovjetorientáltságot az elnemi kötelezettség váltotta fel. 1955-től 1980-ig tartott a titoizmus aranykorszaka, amelyet még érdemes lenne alkorszakokra bontani, de ez most nem érinti témánkat. A kései titoizmust az 1980 és 1989 közötti időszakra tenném, amely lassan csúszott át a Milošević-korszakba.

Mindezek után érdemes feltenni a kérdést, hogy mi a közös ezekben a korszakokban. Azt hiszem, hogy az első és legfontosabb jellemző, hogy parancsuralmi, tekintélyelvű rendszer volt. E jellege mindvégig megmaradt, csupán a formák finomodtak. A kezdeti népirtásokat és osztályellenség-üldözéseket rendőri eszközök bevetése követte, hogy végül csak az erőszak alkalmazásának a lehetősége szolgáljon fenyegetésként. Közben a mindent elsöprő propaganda elfogadtatta a rendszert, sőt óriási szimpátiátókéket halmozott fel az életszínvonal emelésével. Fontos felismerni, hogy a titoizmus mindvégig a győzelemre hivatkozott, hatalmának, erejének forrását erre vezette vissza, és nem hagyott fel vele, még akkor sem, ha valamilyen más elvet, pl. konszenzust próbált érvényesíteni. Mindemellet egy délszláv übermensch képet éltetett, egyben egy panteont is felépített, amelyben mintegy az annak idején a halált is vállaló hősök vigyázták az utódok morális tisztaságát (amit mint normát jelenített meg a propaganda). Ebben a panteonban megvolt a szerepük a még élő hősöknek, kezdetben az elesett hősök anyáinak (a partizán anyák), a munkaakciók hőseinek. Ebbe a rendszerbe léptek aztán be a pionírok, az ifjak, és ezzel a rendszerrel alakítottak ki modus vivendit az entellektüelek. Fontos és állandó jellemző, hogy a titoizmusban mindvégig ragaszkodtak az ötvenes évekig újrászabogatótt tulajdonviszonyokhoz. A titoizmus propagandája mindvégig ellentmondást nem tűrő, kizárólagos volt. Frazeológija, vizuális külsőségei

is a kizárólagosságot sugallták. Mindez alaposan áttadódott nyílt, később egyre inkább kódolt gyűlöletbeszéddel.

A jugoszláviai propaganda központi intencióit a legtitizásban a Borba napilap közvetítette. Kezdetben a Borba nagyon nyíltan szolgálta a Kommunista Párt érdekeit, később szakmai értelemben sokat fejlődött, de súlya egyre kisebb lett az elektronikus média térhódítása miatt. Emellett a köztársasági lapok is fontos szerephez jutottak. A korai titoizmus propagandájának a fő eszköze azonban továbbra is a Borba.

A Borba propagandájának általános jellemzője

A II. világháború utolsó hónapjaiban a Borba klasszikus háborús propagandát fejtett ki az önmagát sokféleképpen kompromittáló rendszerek ellen. Kommunista jellegből következően a győzelem elérése mellett teljesen új, „igazságos” társadalmat hirdetett. Ezt az első (vidovdáni) Jugoszlávia felülvizsgálásával próbálta elérni. A megelőző társadalmi rendet és a háborús ellenség ideológiáját kapcsolták össze. A partizán propaganda a minősíthetetlen tettek felhasználásával saját propagandáját megkérdőjelezhetetlen hitelességűvé teszi. Ezért minden hivatkozása a bűnösök megbüntetésére, az ellenség legyőzésére már a tényállás ismerete előtt teljes támogatást élvezhetett. Az ebből nyert energiák egy vasúti szerelvény mozdonyához hasonlatosak, amely akadály nélkül vontatható be olyan „vagonokat” a közéletbe, amelyeket a partizán hatalom tetszőlegesen pakolt meg tartalmakkal.

A fontos részeket képekkel is alátámasztották, noha azok kivetele gyenge. A világháború szövetséges hatalmainak vezetőit sajtóságos pátozzsal ábrázolták, és közöttük Tito képe is megjelenik.

Mint minden propaganda, ez is gyakran manipulált a számokkal. Kiemelik, hogy a vörös hadsereg 2000 kilométert tett meg Sztálingrád és Berlin között. Minden nap több mint 100 várost «szabadítanak fel», Berlin ostromakor pedig szintén száz háztömböt haladnak előre.

Az egyik legproduktívabb módszer a gonosz és jó archetipikus küzdelmét aknázza ki. Mindez egy általános németellenes uszítás része volt.

A híranyaggal, a rendezvényekkel (újrateremtések, gyászülések, az extrém elemek kiemelése) az emberek irányíthatóságának maximalizálását érték el. Mert mindezzel azokban, akik csak a propagandát ismerik, erős gyű-

lötletet keltettek. Ezzel egyúttal előkészítették a megbélyegzett civilekkel való leszámolást.

Ez a propaganda másként is maximalizálta az emberek irányíthatóságát, azzal, hogy a hősöket állította követendő példának, majd az ifjakat és a nőket (főleg az ún. partizán anyákat).

A manipulációs módszerek összessége egyszersmind szürreális valóságkép-teremtés is. Az imaginárius tér és a „kvázi valóság” egysége valósul meg.

Első pillantásra talán túlzás látszatvalóságról beszélnünk, hiszen nem a semmiből, hanem a valóság elemeiből keverik ki a propagandát. Nem a történetek hitele kétséges, de kiemelve őket a szövegekörnyezetből, egy részleteiben létező, de egészében valótlan képet implikálnak. Továbbá a hasonló narratív igazságokat kapcsolják össze, amit a nekik megfelelő mázzal vonnak be. A valóság így egy kreált propagandavalósággá torzul, amely a befogadókban „szürreális valósággá” válik. Ezek alapján olyan mérce állítható fel, amelynek lehetetlen megfelelni, de éppen ezért hatásosan lehet manipulálni vele.

A partizán propaganda, a fenti példákból ezt látni, „szent örületet” próbált követőire erőltetni, az eszközök között nem válogatva. Mindent, az anyák tragédiáját és fájdalmát, a halottak emlékét, a névtelen vagy megnevezett hősöket, a gyerekeket, a nőket, a sorsokat a hatáskeltésre használták. A harcok elmúltával a technikák nem változnak, csak a cél már nem olyan világos.

A propaganda nyelvi eszközei

Abban a korban a propaganda alapvetően nyelvi eszközökkel folyt, sőt elsősorban írott formában, a rádió még nem volt elterjedve. Nem szabad lebecsülnünk a személyes ráhatások spektrumát, a kulturális és tömegrendezvényeket, noha most nem térhetünk ki rájuk. A manipulációs eszközöknek a nyelv nem csak eszköze, hanem egyben hordozója is volt.

A Borba szerb nyelvhasználata sajátos keveréke a jugoszláviai nyelvhasználatoknak. Többnyire a cirill írásmódot használták, amelyben a helyi dialektusok érvényesültek bizonyos mértékben. Időnként, de rendszertelenül latin betűkkel is megjelent a lap. Bizonyára mindezzel jelezték, hogy az egész országra gondolnak, ill., hogy az egész országban gondolkodtak.

A Borba nyelvezetéből elsősorban erő sugárzott, a győzelem ereje.

A mondatszerkesztés

Érdekes, hogy a szövegekben sok az olyan összetett mondat, amelyben magyarázó mellékmondatos szerkezeteket használnak, amelyekből a kényszerek közvetítése olvasható ki, pl. a háborúban „ez és ez volt”, ezért a békében ennek „így és így” kell lennie. Emellé evidenciaként jelentik ki, hogy pl. az igazság a háborús bűnösök megbüntetését követeli meg. A szövegekben gyakran hivatkoznak a népre. Gyakran alkalmazzák a nyomatékostító szerkezeteket. Például nem úgy fogalmazzák, hogy „a felszabadulást ünnepli Hercegovina”, hanem így: „a végleges felszabadulást ünnepli Hercegovina”.¹ Ez a megkérdőjelezhetetlenséget és a vitathatalanságot érzékelteti.

A feladatokat egyértelmű kinyilatkoztatásokban közlik: „Az elsődleges feladat jobban harcolni”. A közelmúlt eseményeit mint végleg befejezettek hangsúlyozzák ki, pl. „X város, terület felszabadult” és a „csapataink felszabadították X. várost, területet”. Lényeges fogás az „egyrészt, másrészt” mellérendelő mondatszerkezet alkalmazása. Olyan ez, mint amikor az egyik karikatúrán a partizán egy hatalmas bunkóval készül ütni a horogkeresztes német katonákra, de a belendítésnél melleleg leüt egy burzsoát is. A szövegekben egyrészt a náci, másrészt a nagyszerb burzsoázia, egyrészt a csetnikek, másrészt az usztasák kapják meg a magukét.

A szóhasználat és a szószerkezetek

A szóhasználat jellegzetesebb és erősebb hatást kelt, mint a mondatszerkesztés. A jugoszláv csapatok mindig „erélyesen” (odlučno) válaszolnak a támadásokra. A győzelmek, Sztálin, a vörös hadsereg (később a mitingek) fenségesek. Az ellenséget nem csupán megverik, legyőzik, hanem összezúzzák, „sorsa megpecsételődik”. A győzelem pedig „teljesen bizonyos”. A bűnösökre „teljes erővel” (punom merom) sújtanak majd le. Ezt az „erőbeszédet” itt-ott fennköltég színezi: a vörös hadsereg „kibontotta a győzelem zászlaját” Berlin felett.

Azonban az öndicséret szavainál jóval erősebb benyomást keltenek, és jóval több is van az ellenséget lejárató szavakból. A „mi hőseink” „önfeláldozók”, „elszántak”, „határozottak” és „igazságosak”. A vörös hadsereg „az emberiség felszabadulásának fő ereje”, amelyben „a mesterségbeli tudás” és a „katonai kultúra” testesül meg.

A szövegekben gyakori az írásban furcsán ható éljenezés.

A lejárata retorikája a tipikus szövszerkezetek mellett tipikus szavakat is alkalmazott. Szinte nincs olyan említése az ellenségnek, hogy ne gyilkosoknak (ubice), árulóknak neveznék őket. Az ellenség emberi mivoltát vonták kétségbe. Úgy tűnik, ez volt a fő cél. Előszóval beszélnek a „német fasisztákról”, a „kegyelem lehetetlenségéről”, az „ötödik hadoszlopáról”, a háborús hóhérokról (ratni dželatli), az „ellenség terrorjáról”, akik „tehetetlen dühükben” (u svom nemoćnom besu) szertelenül gyilkolnak. Ezért később a „német” és „fasiszta” önmagában is szitokszóvá vált. Félelmetes, ahogy a „gaz”, „undorító”, „kiritás”, „irtás”, „fasiszta”, „usztasa”, „csetnik”, „reakció”, „gyilkos” és még néhány hasonló szó kombinációjával viszonylag hosszú, nem pontos jelentésű, de érzelmeiktől túlcsonduló szövegeket (cifrázák a szitokszavakat) állítanak össze. Az ellenség „undorító gaztetteket” (gnusni zločin) követett el – „a fasiszta gonosztevők éjjel gyilkolták áldozataikat”.

Az eddig ismertett kifejezések azonban enyhéknek tekinthetők. A tömeggyilkosságokat rendszeresen a „pokolj” kifejezéssel illetik, noha más szó is lenne erre. Ez azért félelmetes, mert a jelentésbók alapszava a „kolje” szó, amely azt jelenti, hogy valakinek, ill. valaminek elvágják a torkát. A délszláv térségben gyakoriak voltak az ilyen gyilkosságok, de korántsem mindig ez történt. Mégis azokban az esetekben is, amikor nem hideg fegyverrel gyilkoltak, a „pokolj” szót használják.

A következő sokat sejtető szó a „vámprá vált” (povampireni) ellenség. Érzékelhetjük a szóösszetétel erőltettségét, ami járulékos jelentést hordoz. A vámpír szó is a vérre asszociál, így a gyilkosság még szörnyűbbnek tűnik: az ellenség olyasmiket követett el, amit lehetetlen elmondani szokványos szavakkal. Ehhez zárkózik fel a „szörnyett” (čudovišni zločin).

Az ellenséget azzal teszik ijesztőbbé, és egyben plasztikusabban elképzelhetővé, hogy minduntalan az állatvilághoz kapcsolódó szavakat használták. Odúban (jazbina) bujkálnak, és vadállati tetteket (zverstva, vagy zvijerstva) követnek el. Az imént felidézett kifejezésekből azok a hangsúlyok is kihallatszanak, amelyeket hosszabb cikkekben rajzoltak fel az ellenségről.

A régi rendszereket régi szavakkal, pl. a nagybirtokot spahiluknak (szpáhi birtoknak) nevezve, a legendássá tett török elnyomáshoz kötik.

A kulcsszavak

Az usztasa horvát, német és fasiszta szavakat célzatosan használják. A fasiszta, és az olasz, a náci és a német, a horvát és az usztasa, a szerb és a csetnik szavak hasonló logikai viszonyban vannak egymással, a német és a fasiszta szavakat mégis felcserélhető módon használják. Nem tesznek különbséget közöttük. A németeket még a svábok (švabe) kifejezéssel is lejáratták. Érdekes, hogy a horvát és usztasa szavakat nem így használják. A horvát szó védeltséget élvez, és csak negatív kontextus esetén használják az usztasa szót. A szerb kifejezéssel más a helyzet, igaz, hogy ennek kapcsán is igyekeznek szétválasztani a csetnik és a szerb fogalmat, de olyan hevesen ostorozzák a nagyszerb nacionalizmust, hogy ezzel a szerb szó is gyakran negatív kontextusba kerül. Nagyhorvát nacionalizmusról viszont nem beszélnek, noha ilyen is létezett. Ezenkívül a csetnik és usztasa szavakat gyakran használják egymás mellett, sőt kitaláltak egy új fogalmat is, a csetnik-usztasa gaztettet, noha a két fegyveres mozgalom egymás ellen hadakozott. Vajon mi lehet ennek az oka? Véleményem szerint a titoizmusnak szüksége volt a horvátság jóindulatára, amelyet a háború előtti rendszer ostorozásával próbáltak biztosítani. A győzelem után elhangzott zágrábi beszédében is világossá tette Tito, hogy számít a horvátokra.

Az elfoglalás és a felszabadulás szavak mutatják a barát-ellenség viszonyt. Akit a partizánmozgalom ellenségnek tart, az csak elfoglalásra képes, s csak a barát szabadíthat fel.

A szlogenek

A titoista propagandának a szlogenek különösen éles jelleget adtak. Ezek átütő erejűek. Annál is inkább így van ez, mert a szerbek különösen szeretik őket, és mert a népi hősköltemények ritmusában lehetett őket megfogalmazni. A szlogenek legjelentősebbike a „Smrt fašizmu, sloboda narodu” volt. Ez elhangzott minden nagygyűlésen, sőt sok cikket és minden hivatalos levelet is ezzel fejeztek be. Ezeket egészítették ki a „Dole koljači, dole četnici” (Le a gyilkosokkal, le a csetnikekkel) és a „Kralj se ženio, Tito se borio” (A király nősült, Tito harcolt), vagy a „Nema slobode za neprijatelje slobode” (Nincs szabadság a szabadság ellenségeinek), „Tuđe nećemo a svoje nedamo.” (Mását nem akarjuk, a magunkét nem adjuk) típusúak. Ezek alkalomadtán tökéletesen szolgálták a lejá-

rató propaganda szükségleteit, és az érzelmekre hatottak.

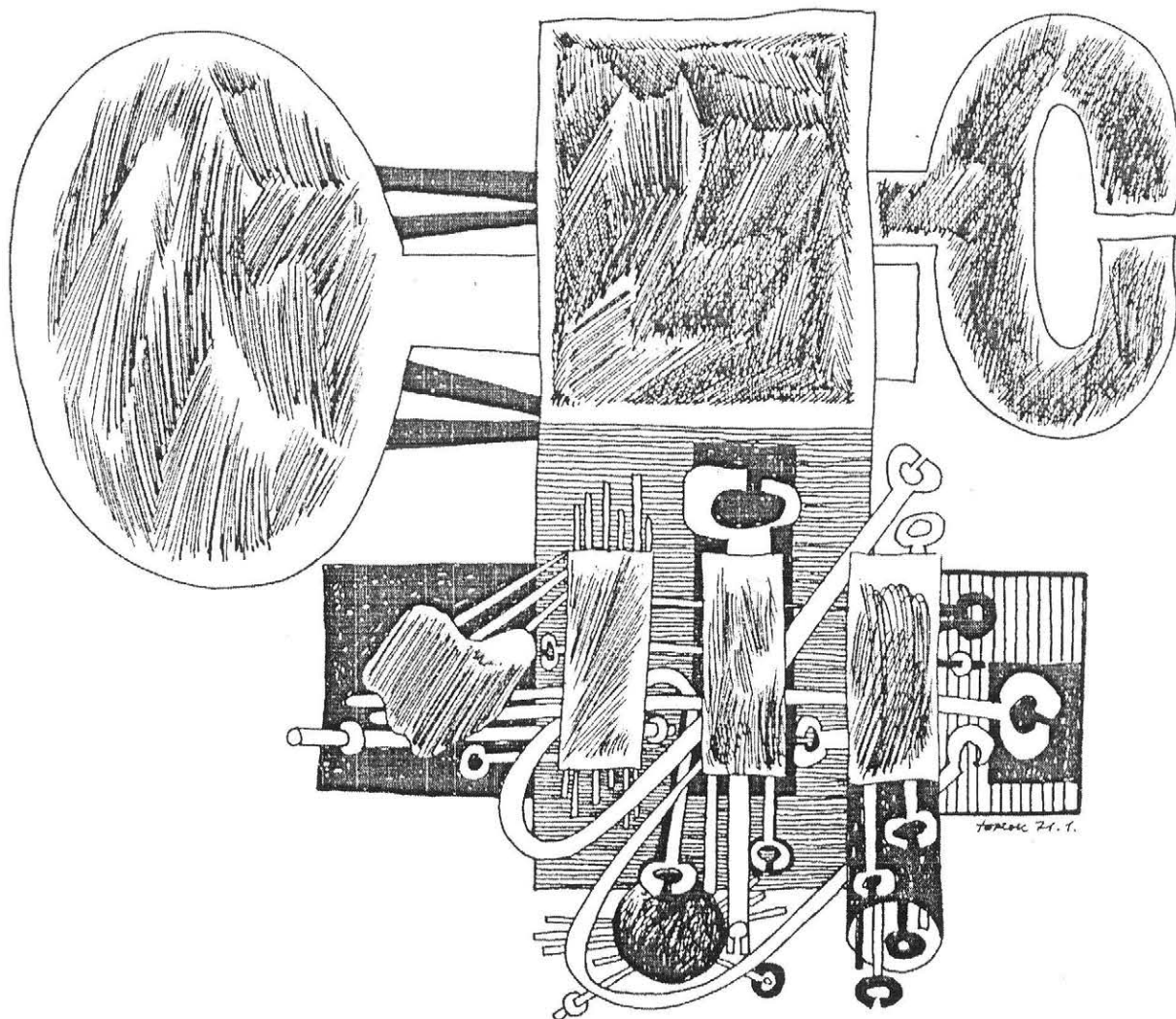
A Pravdából átvett cikkek mutatják, hogy a szovjet propaganda az irányadó, ami a hangulatot illeti, a témák viszont jellegzetesen jugoszlávok.

Következtetések

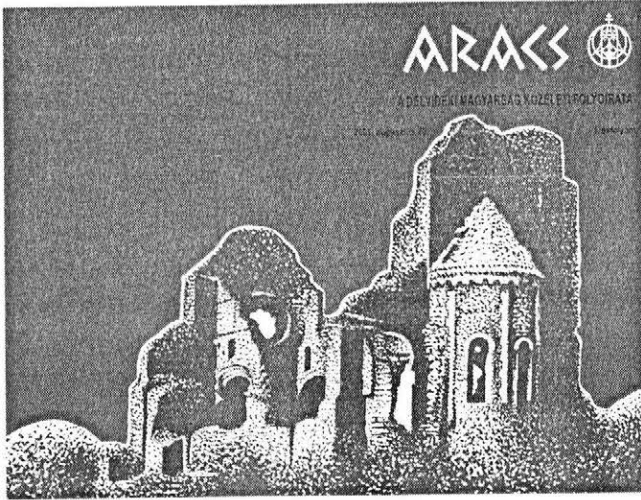
A háborús propaganda nyilvánvaló célt szolgált: a győzelmet, mégpedig eszközöket nem válogató mondandó-

val és formával. A titoista propaganda ebben teljesen szokványos, és hasonlít más propagandákra. A béke megérkezésével a háborús propaganda nem múlt el, sőt csillapítatlanul folytatódott. Stílust nem váltott, vehemenciája nem csökkent, de a célpontjai lassan mozdultak aszerint, hogy kivel volt dolga a központi hatalomnak.

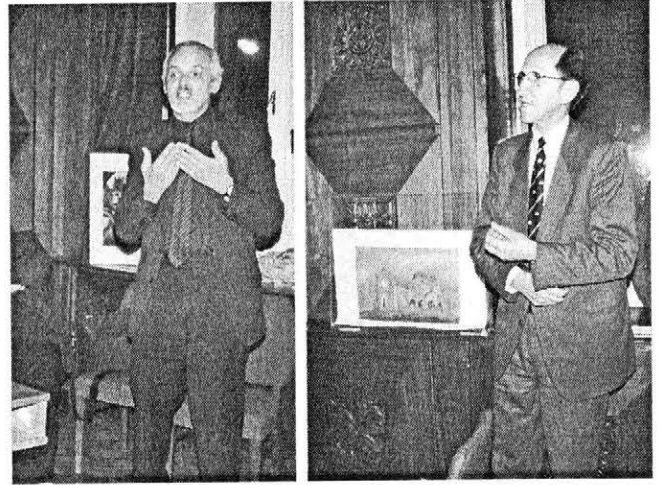
A korai titoizmus egy végletesen agresszív rendszer volt, propagandája is ilyen, a propaganda nyelvezetéből ez nyilvánvaló, különösen akkor, ha figyelembe vesszük a már feltárt adatokat.

¹ Hercegovina slavi svoje konačno oslobođenje; Borba március 12. 1. o. sz.n.

Az Aracs első száma
2001. augusztus 20-án, öt évvel ezelőtt jelent meg

A lap méltatói: Hornyik Miklós és dr. Ágoston Mihály

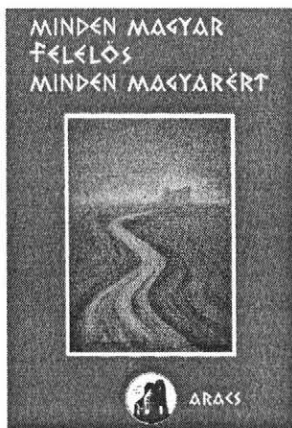
Orbán Viktor miniszterelnök a Népkörben tartott fogadáson
megkapja a folyóirat első számát

Oldottabb hangulatban a bemutató után
Gyurkovics Hunor, Bata János és Dormán László

Folyóiratbemutató Budapesten a Magyarok Házában
2002-ben: Gubás Jenő, Gubás Ágota, Bata János,
Vajda Gábor, Tomán László, Tari István

**Tóth Eszter:
„Minden magyar
felelős minden
magyarért”**

Szabó Dezső-idézet képezi ennek a 250 oldalas könyvnek a címét, amely fotókkal gazdagon illusztrálva mutatja be az Aracs Társadalmi Szervezet megalakulását, félévtizedes te-

vékenységét.

Az Aracs T.SZ. 1997-ben alakult Szabadkán a pusztulásban levő délvidéki (elsősorban a bánági) falvak fönnmaradásának segítése céljából. Ennek előfeltételeként kezdettől fogva szorgalmazta a szociográfiai kutatásokat. Az Aracs alapító elnöke, dr. Gubás Jenő nyugalmazott főorvos (akit a Szociális és Családügyi Minisztérium Mocsáry Lajos-díjjal tüntetett ki) még 1997-ben Veszendő végeken címmel egy bánáti falu kapcsán könyvet jelentetett meg. A cél a kisebbségi sorsban élő magyarság nemzeti önazonosságának megőrzése, a feladatok tudatosítása, a lelkiismeret élesztése. Ennek érdekében a szervezet könyveket kezdett gyűjteni könyvtárak, iskolák és művelődési intézmények számára. Az adományozók magyarországi intézmények, amelyekből elsősorban a Duna Televízió, majd a Pro Hungaris Alapítvány közvetítésével az Aracs T.Sz. juttatja át a határon (bonyolult hivatalos procedúra árán) a gyűjtések eredményét. Azóta többtízezer kötet szépirodalmi, tudományos mű és tankönyv került a vajdasági intézményekbe.

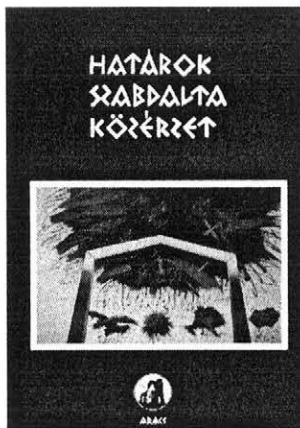
Az Aracs T.SZ. (amelyet 2000-ben Orbán Viktor miniszterelnök a kisebbségekért tett szolgálatért tüntetett ki) könyv- és képzőművészeti bemutatókat is tartott, s díjakat alapított azoknak az embereknek a megjutalmazására, akiknek szerepük volt a délvidéki magyarság önazonosságának őrzésében. Emellett tucatnyi kiskönyvtárat hozott létre a Bánágban, s ugyanerről a vidékről magyarországi alapítványok segítségével nyaranként 30 gyermeket üdültet az anyaországban.

Az Aracs egyik kiemelt akciója jeles magyar írók és történelmi személyiségek képeinek bekereteztetése és odaajándékozása iskoláknak, könyvtáraknak, amivel jelentősen népszerűsíti kulturális és történelmi kincsünket.

Az Aracs civil szervezet alapította az Aracs c. folyóiratot, a délvidéki magyarság közéleti orgánumát.

A dokumentumok alapján készült az Aracs öt éves tevékenységét bemutató almanach.

Vajda Gábor recenziójából

**Határok szabdalta
közérzet**
(Aracs Könyvek 2.,
400 oldalas,
kemény kötésű)

E kötettel megszületett a 21. századi nemzeti (délvidéki) értelmiségünk, pontosabban e könyv egybegyűjti a közösségben, nemzetben

gondolkodókat, és bebizonyítja, hogy a délvidéki magyarság képes megfogalmazni és megjeleníteni kollektív érdekeit. 36 szerző 56 írását veheti kézbe az olvasó: tényeken alapuló elemzések közérthető, olvasmányos formában, személyes hangú magánvélemény közügyben, érdes jegyzet vagy a rettenetet szépen kimondó vers – mind-mind azt fejezi ki, hogy milyen ennek a Kárpát-medencei s elsősorban is a délvidéki magyarságnak a trianoni határok szabdalta közérzete. Kétségbeejtő a kisebbségi érzésünk, zavarodott a nemzettudatunk, s hogyha nem leplezzük le, hogy ennek előidézője a politikai-történelmi körülményeken kívül a titoista magyar értelmiségi „elit” (amely még mindig hatalmon van) és a köpnyegforgató, mindig átvedlésre kész politikai pozicionáltak rétege, ha nem harcolunk ellenük, akkor hiába fogalmazzuk meg a magyarként való megmaradásunk stratégiáját. Akkor hiába dolgozzuk ki a hárompillérű autonómia-konceptiót, az önálló anyanyelvű oktatásügyi rendszerünket az óvodától az egyetemig, hiába mutatunk rá az anyanyelvű közélet, a magyar szellemiségű kultúra és intézményrendszer szükségességére, hiába ész, erő és szent akarat, akkor elbukik minden törekvésünk. Kilátástalan, egyenlőtlen a küzdelem? Igen. De el kell kezdeni. E kötetbe is kapaszkodva. Hogy „ne ránts on el a Semmi sodra”. József Attila szavaival élve ajánlja figyelmükbe a szerkesztő:

Gubás Ágota

E publicisztikai írásokat erős reflektorfénybe helyezi 2004. december 5-e. Az orvos író kórképéből fölsejlik, hogyan juthatott el erre a mélypontra a magyarság. Már évekkel ezelőtt éles határozottsággal felismerte a lényegét: a magyarság öntudatra ébredésének, a magyarságtudat

természetes átélésének a szükségességét az élet minden szférájában, pontosabban ennek hiányára mutatott rá az oktatástól a művészeteken át a kisebbségi élet minden területén. De hasonló meghasonulások, magyarságtudat-hasadások észlelhetők az anyaországban is.

Dr. Gubás Jenő könyvében gyógyírként hatnak a nyelvrokon népek (a finnek és az észtek) történelméről és kultúrájáról szóló ismertetői - hitet, önbizalmat és ösztönzést adva az egyetemes magyarságnak a beolvadás elleni küzdelmében, és éltetni kívánja azt a törekvést, amely a szülőföld megőrzését és szeretetét erősíti.

A könyv egésze azt az aggodást tükrözi, amely a délvidéki magyarság jövőjét látja veszélyeztetve. Kutatja azokat a megoldási lehetőségeket, amelyek segítségével ez a nemzettöredék alkotva és gyarapodva biztosabb jövőt tudhatna a magáénak. Ismerve a mostani körülményeket, ez most a létkérdése. És nemcsak neki.

Szerencsés találkozás, hogy a budapesti Püski Kiadó és a délvidéki Aracs Szervezet közös kiadványként jeleníti meg a szerző negyedik önálló kötetét.

Kiadványainkról érdeklődjön szabadkai terjesztőnkél, NOVÁK IMRÉNÉL, tel.: 523-715.

ARACS

A délvidéki magyarság közéleti folyóirata

Alapító és kiadó: Aracs Társadalmi Szervezet, Szabadka

Elnök: dr. Gubás Jenő

Alapító főszerkesztő: Utasi Jenő

Felelős szerkesztő: dr. Vajda Gábor

Olvasószerkesztő, lektor: Gubás Ágota

Fedőlapterv: Gyurkovics Hunor

Számítógépes tördelés: Göncöl Róbert

Nyomda: Grafoprodukt Kft. Szabadka

Igazgató: Özvegy Károly

Szerkeszti a szerkesztőbizottság. Tagjai: Andróczy Csaba, Bata János, Cirkl Zsuzsanna, Gubás Jenő, Gábrityné Molnár Irén, Gyurkovics Hunor (képzőművészeti szerkesztő), Matuska Márton, Tari István, Utasi Jenő, Vajda Gábor, Zsoldos Ferenc.

Egyes szám ára: 150 din,

évi előfizetés 600 dinár + postaköltség. Külföldi előfizetés a belföldinek a kétszerese.

Szerkesztőségi fogadóórák: Hetente szerdán 8-tól 12 óráig a szabadkai Városi Könyvtár földszinti olvasótermében.

A szerkesztőség címe: Gradska Biblioteka – Városi Könyvtár, 24000 Subotica – Szabadka, Dušan cár u. 2.

Telefon: 553-115. E-mail: aracs-ujtag@tippnet.co.yu, gvajda@suonline.net. Tel.: 024 525-246.

Tel/fax: 024 542-069. Olvasható az interneten: www.aracs.org.yu

Az Aracs folyószámlaszáma: 260-0056780016702-59

A szelvényre írják rá: ČLANARINA. za 2006.god.

A címzett: ARACS

A befizetés jelszáma: 189

Kérjük, hogy a befizetőszelvény egy példányát juttassák el a következő címre:

Grafoprodukt, 24000 Subotica, József Attila u. 26.

A Szerbiai Igazságügyi Minisztérium a 651-01-157/2001-08 szám alatt jegyezte be a folyóiratot.

2005, filctoll/felt-tip pen, 45x35 cm

2006, filctoll/felt-tip pen, 42x29,5 cm

2005, filctoll/felt-tip pen, 45x35 cm

2006, filctoll/felt-tip pen, 42x29,5 cm

E számunk képzőművészeti anyagát Torok Sándor (1938, Moravica – 2006, Debrecen) festőművész alkotásai képezik.

Címlap: Metamorfózis I. / Metamorphosis I., 1970. olaj/vászon, 65x51 cm

Hátlap: Pannon triptichon / Pannon triptych, 1975, olaj/farostlemez, 100x300 cm

